Document signed by electronic signature by ROKAS, RUDZINSKAS
Date: 12:25:57 November 27, 2020

Journalistic Ethics Inspector Service
Gedimino prospect no. 60, Vilnius

Plaintiff:
Grant Arthur Gochin
Date of birth: 11/02/1963
Address: 10900 Winnetka Ave., Chatsworth, CA 91311
USA

Plaintiff's representative (address for correspondence):
Rokas Rudzinskas, attorney
Address: A. Mickevičiaus street no. 14-2, LT-08119 Vilnius
telephone: 8 614 88303, email: rokas@rlaw.lt

Media outlet:
Bernardinai.lt
Corporate code: 300671187
Address: Maironio street no. 10, LT-01124 Vilnius
email: redakcija@bernardinai.lt
administracija@bernardinai.lt

COMPLAINT
Regarding false information
November 26, 2020
Vilnius

Valdas Rakutis's interview was published on the www.bernardinai.lt website on November 12, 2020, with the title "Karo istorikas V. Rakutis: Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tampa pralaimėjimu" [Military Historian V. Rakutis: When History Has Become a Military Arena, Not Fighting Becomes Defeat] at the URL https://www.bernardinai.lt/karo-istorikas-v-rakutis-istorijai-tapus-kovos-lauku-pasirinkimas-nekariauti-tampa-pralaimejimu/ .

This publication talks about the occupation of Lithuania, Lithuanian participation in the Holocaust and information warfare. Among other things, it advertises Dalius Stančikas's book "Kūju per Lietuvos istoriją" [With a Hammer through the History of Lithuania]. Valdas Rakutis presents himself as a military historian and answers questions from reporter Rasa Baškienė.

In reply to the reporter's question "How do you assess the actions by Vilnius politicians in changing the name of Kazys Škirpa Alley or the removal of the plaque commemorating Jonas Noreika, aka General Storm? These people were accused of collaborating with the Nazis, whereas the monument to collaborator Petras Cvirka who helped those carrying Stalin's sun still stands in central Vilnius, and Vilnius residents pay with their taxes for maintaining the Venclovai house and museum with an exhibit dedicated to education commissar Antanas Venclova," Valdas Rakutis replied:

"I'm surprised that the actions of the Vilnius city government didn't elicit a reaction from the Lithuanian Government. These are issues of national importance. ... **Because there is a decision from the Supreme Court of the Republic of Lithuania exonerating Jonas**

Noreika, the Vilnius city municipality is not allowed to assume to itself the role of court and one-sidedly organize campaigns of violence. That this activity elicited symbolic condemnation just shows our state's inability to put the activities of certain municipal bodies and separate individuals into order. The state must defend the people who have done so much for it, if they haven't become intentional criminals."

Valdas Rakutis further states: "Speaking of collaboration, I could use the following question: is a woman who washed SS shirts a Holocaust participant? She seems to have participated, but can we blame her for that?"

Examining the published text systematically, linguistically and logically, the conclusion is unavoidable that in reply to the reporter's question "How do you assess the removal of a plaque commemorating a man who was accused of collaborating with the Nazis," Valdas Rakutis said this person, Jonas Noreika, had been exonerated by a finding of the Supreme Court of Lithuania, and condemned the Vilnius municipality as if this body had reconsidered the decision at which the Supreme Court had arrived. Thus Valdas Rakutis states the Supreme Court of the Republic of Lithuania exonerated Jonas Noreika regarding the Nazi collaboration indicated by the reporter. This information is false.

According to a finding of history issued by the Center for the Study of the Genocide and Resistance of Residents of Lithuania, [1] "According to information from the criminal case, in January of 1946 Jonas Noreika along with others established the Lithuanian National Council (hereinafter LNC) as the organizational center which was supposed to unite all operating underground organizations. The LNC included under its jurisdiction the Supreme Leadership of Lithuanian Armed Forces (hereinafter SLLAF). Noreika (codenamed General Storm) was appointed head of the SSLAF in March of 1946 (Lithuanian Special Archive f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 1, l. 149-150). The LNC was preparing in the event of war to stage an uprising and published more than a dozen directives and orders concerning the structure of the organization. **The main goal of the LNC was to restore an independent, sovereign Lithuanian state based on principles of democracy**. The conclusion to accuse in the Noreika criminal case (Lithuanian Special Archive f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 4, l. 200-222) and the verdict (Lithuanian Special Archive f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 4, l. 148-153) did not accuse him of murdering people (Lithuanian Special Archive f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 4, l. 200-222). The Vilnius Garrison Military Tribunal in Vilnius found Noreika guilty on November 20 to 22, 1946, under article 58-1 "A" of the criminal code of the Russian Soviet Federative Socialist Republic and sentenced him to death by firing squad, and confiscating all property belonging to him."

Judging from the historical finding, Jonas Noreika was sentenced to death under article 58, section 1 of the criminal code of the Russian Soviet Federative Socialist Republic for treason against the motherland, i.e., organizing a resistance movement against the Soviet government. [2] The military court did not consider Jonas Noreika's collaboration with the Nazis, did not express charges and did not issue a verdict concerning Nazi collaboration.

On July 28, 1989, the Presidium of the Supreme Soviet of the Lithuanian Soviet Socialist Republic issued order no. XI-3123 entitled "Concerning the Rehabilitation of People Convicted of Certain Actions." This directive was reaffirmed as law no. XI-3243 of September 29, 1989. The first point of the law proclaims: "To rehabilitate people convicted or imprisoned without due process by courts:

---

[1] http://genocid.lt/UserFiles/File/Pazymos/201510_noreika_pazyma01.pdf
[2] http://lt.wikipedia.org/wiki/Rusijos_TFSR_baud%C5%BEiamojo_kodekso_58_straipsnis

"a) **for acts defined in article 58 of the criminal code of the Russian Soviet Federative Socialist Republic in force in the territory of the Lithuanian Soviet Socialist Republic, provided these acts are not connect with mass murder, terrorist acts, looting and collaboration with the Nazis** in mass murders of civilians carried out."

On May 27, 1991, the Supreme Court of Lithuania adopted finding no. 8-17228 which, based on the law indicated above, rehabilitated Jonas Noreika. Because Jonas Noreika had been sentenced to death in 1946 based on an act defined in article 58 of the criminal code of the RSFSR (treason against the motherland), and not for collaborating with the Nazis, and furthermore because law no. XI-3243 of September 29, 1989, did not offer the possibility of rehabilitation to people recognized by the Soviets to have collaborated with the Nazis, legally Jonas Noreika was rehabilitated by the Supreme Court of Lithuania in 1991 for treason against the Soviet motherland, not for Nazi collaboration, i.e., he was recognized as innocent only of treason against the Soviet motherland, of having committed the act in article 58 of the criminal code of the RSFSR.

Valdas Rakutis's reply that "there is a decision from the Supreme Court of the Republic of Lithuania exonerating Jonas Noreika" in reply to the reporter's statement that "these people were accused of collaborating with the Nazis" is false information. A specific statement is not an opinion. It a distorted and mendacious interpretation of facts misleading the public in media presenting information to the public. This statement by Valdas Rakutis is disinformation forbidden by law and violates article 19, section 2 of the Lithuanian Law on the Provision of Information to the Public.

Based on the above explained circumstances and based on article 14, parts 1 and 3, article 19, part 2, article 44 and article 50 of the Lithuanian Law on the Provision of Information to the Public, I request the honorable inspector of journalistic ethics:

Order the administration of www.bernardinai.lt publish a retraction of the false information in the article "Karo istorikas V. Rakutis: Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tampa pralaimejimu" at the URL https://www.bernardinai.lt/karto-istorikas-v-rakutis-istorijai-tapus-kovos-lauku-pasrinikimas-nekariauti-tampa-pralaimejimu , or order them to include an editorial note in the text after the line "there is a decision from the Supreme Court of the Republic of Lithuania exonerating Jonas Noreika" stating that (Finding No. 8-17228 of the Supreme Court of Lithuania on May 27, 1991, rehabilitated Jonas Noreika only for the criminal act defined in article 58 (treason against the motherland) of the criminal code of the RSFSR).

Appended:

1. Publication from bernardinai.lt "Karo istorikas V. Rakutis: Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tampa pralaimėjimu";

2. Law on the Rehabilitation of People Convicted of Certain Acts, Lithuanian Soviet Socialist Republic, 1989;

3. Finding no. 8-17228 of the Supreme Court of Lithuania on May 27, 1991;

4. Copy of contract for legal representation.

Respectfully,

Rokas Rudzinskas, attorney

Dokumentą elektroniniu parašu pasirašė ROKAS,RUDZINSKAS
Data: 2020-11-27 12:25:57

Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba
Gedimino pr. 60, Vilnius

Pareiškėjas:
Grant Arthur Gochin
Gimimo data:1963-11-02
Adresas: 10 900 Winnetka ave, Chatsworth, CA 91311
Jungtinės Amerikos Valstijos

Pareiškėjo atstovas (adresas korespondencijai):
Advokatas Rokas Rudzinskas
Adresas: A. Mickevičiaus g. 14-2, LT-08119 Vilnius
tel.: 8 614 88303, el. Paštas: rokas@rlaw.lt

Visuomenės informavimo priemonė:
Viešoji įstaiga „Bernardinai.lt“
Įmonės kodas: 300671187
Adresas: Maironio g. 10, LT-01124 Vilnius
el. Paštas redakcija@bernardinai.lt
administracija@bernardinai.lt

SKUNDAS

Dėl tikrovės neatitinkančios informacijos

2020 m. lapkričio 26 d., Vilnius

2020 m. lapkričio 12 d. tinklapyje www.bernardinai.lt buvo publikuotas Valdo Rakučio interviu pavadinimu “Karo istorikas V. Rakutis: „Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tampa pralaimėjimu“”, nuoroda https://www.bernardinai.lt/karo-istorikas-v-rakutis-istorijai-tapus-kovos-lauku-pasirinkimas-nekariauti-tampa-pralaimejimu/ .

Šioje publikacijoje yra kalbama apie Lietuvos okupaciją, lietuvių dalyvavimą Holokauste, informacinį karą. Be kita ko yra reklamuojama Daliaus Stančiko knyga “Kūju per Lietuvos istoriją”. Karo istoriku prisistatantis Valdas Rakutis atsako į žurnalistės Rasos Baškienės klausimus.

Atsakydamas į žurnalistės klausimą : “**Kaip vertinate** Vilniaus politikų veiksmus, keičiant K. Škirpos gatvės pavadinimą ar **atminimo lentelės Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai nuėmimą? Šie asmenys buvo apkaltinti kolaboravimu su naciais**, tuo tarpu Stalino saulės nešėjo kolaboranto P. Cvirkos paminklas tebestovi Vilniaus centre, o vilniečiai savo mokesčiais išlaiko Venclovų namus-muziejų su ekspozicija, skirta švietimo komisarui Antanui Venclovai.”, Valdas Rakutis teigia:

“Man keista, kad Vilniaus miesto valdžios veiksmai nesulaukė atsako iš Lietuvos vyriausybės. Tai yra valstybinio lygmens klausimai. <...> **Kadangi yra išteisinantis LR Aukščiausiojo Teismo sprendimas dėl Jono Noreikos, tai Vilniaus m. savivaldybė negali pati sau prisiimti teismo vaidmens ir vienašališkai organizuoti smurto akcijų.** Tai, kad tokia veikla susilaukė simbolinio pasmerkimo, rodo mūsų valstybės negebėjimą susitvarkyti su tam tikrais savivaldybės ar atskirų asmenų veiksmais. Valstybė turi ginti žmones, kurie daug dėl jos padarė, jeigu jie netapo sąmoningais nusikaltėliais.”

Toliau Valdas Rakutis teigia: “Kalbant apie kolaboravimą galiu pasitelkti tokį klausimą: ar moteris, skalbusi esesininkų marškinius, dalyvavo Holokauste? Lyg ir dalyvavo, bet ar už tai ją galime kaltinti?”

Analizuojant publikuotą tekstą sistemiškai, lingvistiškai ir logiškai, darytina išvada, kad į žurnalistės klausimą - Kaip vertinate atminimo lentos nuėmimą asmeniui, kuris buvo apkaltintas kolaboravimusi su naciais, Valdas Rakutis atsako, kad šis asmuo - Jonas Noreika buvo išteisintas LR Aukščiausiojo teismo sprendimu, bei pasmerkia Vilniaus m. savivaldybę, neva ši persvarsto LR Aukščiausiojo Teismo sprendimą. Šiuo Valdas Rakutis teigia, kad LR Aukščiausias teismas išteisino Joną Noreiką dėl žurnalistės nurodyto kolaboravimosi su naciais. Tokia informacija neatitinka tikrovės.

Sutinkamai su Lietuvos Gyventojų genocido ir rezistencijos centro skelbta pažyma[1] : “Baudžiamosios bylos duomenimis, 1946 m. sausio mėn. J. Noreika kartu su kitais įkūrė Lietuvos tautinę tarybą (toliau – LTT) kaip organizacinį centrą, turėjusį sujungti visas veikiančias pogrindžio organizacijas. LTT žinioje veikė ir Lietuvos ginkluotųjų pajėgų vyriausioji vadovybė (toliau – LGPVV). J. Noreika (slap. Generolas Vėtra) 1946 m. kovo mėn. paskirtas LGPVV vadu (LYA. f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 1, l. 149–150). LTT ruošėsi galimo karo atveju organizuoti sukilimą, išleido keliolika direktyvų ir įsakymų liečiančių organizacijos struktūrą. **Pagrindinis LTT tikslas buvo atkurti nepriklausomą, demokratijos pagrindais tvarkomą suverenią Lietuvos valstybę.** J. Noreika baudžiamosios bylos kaltinamojoje išvadoje (LYA, f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 4, l. 200–222) bei nuosprendyje (LYA, f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, s. b., l. 148–153) nebuvo kaltinamas žmonių žudymu (LYA, f. K-1, ap. 58, b. 9792/3, t. 4, l. 200–222). **Vilniaus garnizono Karo tribunolas Vilniuje 1946 m. lapkričio 20–22 d. pripažino Joną Noreiką kaltu pagal RSFSR BK 58-1 „a“ str.** ir skyrė jam mirties bausmę – sušaudyti, konfiskuojant visą jam priklausiusį turtą”.

Sprendžiant iš pažymos, Jonas Noreika mirties bausme buvo nuteistas pagal RTFSR Baudžiamojo kodekso 58 str 1 d. už Tėvynės išdavimą[2] - t.y. organizuojant pasipriešinimo sovietų valdžiai judėjimą. Jono Noreikos kolaboravimosi su naciais karo tribunolas netyrė, kaltinimų nepareiškė ir sprendimodėl kolaboravimosi su naciais nepriėmė.

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidumas 1989 m. liepos 28 d. priėmė įsaką Nr. XI-3123 “ DĖL ASMENŲ, NUTEISTŲ UŽ KAI KURIAS VEIKAS, REABILITAVIMO”. Šis įsakas buvo patvirtintas 1989 m. rugsėjo 29 d. įstatymu Nr. XI-3243. Įstatymo pirmas punktas skelbė, “Reabilituoti asmenis, nuteistus arba įkalintus neteismine tvarka:

a) **už veikas, numatytas galiojusio Lietuvos TSR teritorijoje RTFSR baudžiamojo kodekso 58 straipsnyje, jeigu jos nesusijusios su** žudynėmis, teroristiniais aktais, plėšikavimu, **talkininkavimu hitlerininkams** vykdytose civilinių žmonių žudynėse”.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 1991 m. gegužės 27 d. priėmė pažymą Nr. 8-17228, kuria, vadovaudamasis nurodytu įstatymu, reabilitavo Joną Noreiką. Kadangi mirties nuosprendis Jonui Noreikai 1946 m. paskirtas už RTFSR baudžiamojo kodekso 58 str. veiką (Tėvynės išdavimą), o ne už kolaboravimasi su naciais, be to 1989 m. rugsėjo 29 d. įstatymas Nr. XI-3243 nenumatė reabilitavimo galimybės asmenims sovietų valdžios pripažintais kaltais už kolaboravimasi su naciais, teisiškai Jonas Noreika 1991 m. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo buvo reabilituotas dėl sovietų tėvynės išdavimo, ne dėl kolaboravimosi su naciais. T.y. pripažintas nekaltu tiktai dėl sovietų tėvynės išdavimo, RTFSR baudžiamojo kodekso 58 str. veikos padarymo.

Valdo Rakučio atsakymas, kad **“yra išteisinantis LR Aukščiausiojo Teismo sprendimas dėl Jono Noreikos”** į žunalistės teiginį, kad **“Šie asmenys buvo apkaltinti kolaboravimu su naciais”**, yra tikrovės neatitinkanti informacija. Konkretus teiginys nėra nuomonė. Tai yra iškreiptas ir

[1] http://genocid.lt/UserFiles/File/Pazymos/201510_noreika_pazyma01.pdf
[2] https://lt.wikipedia.org/wiki/Rusijos_TFSR_baud%C5%BEiamojo_kodekso_58_straipsnis

melagingas faktų interpretavimas, klaidinantis visuomenę, visuomenės informavimo priemonėje. Nurodytas Valdo Rakučio teiginys yra įstatymo draudžiama dezinformacija ir pažeidžia *Visuomenės informavimo įstatymo 19 str. 2 d.*

Atsižvelgiant į išdėstytą ir vadovaujantis Visuomenės informavimo įstatymo 14 str. 1 d ir 3 d., 19 str. 2 d. , 44 str, 50 str., **gerb. Žurnalistų etikos inspektoriaus prašau:**

Įpareigoti www.bernardinai.lt administraciją publikacijoje "Karo istorikas V. Rakutis: „Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tampa pralaimėjimu"", nuoroda https://www.bernardinai.lt/karo-istorikas-v-rakutis-istorijai-tapus-kovos-lauku-pasirinkimas-nekariauti-tampa-pralaimejimu/ paskelbti tikrovės neatitinkančios informacijos paneigimą arba įpareigoti redaguoti publikacijos tekstą, po teksto **"yra išteisinantis LR Aukščiausiojo Teismo sprendimas dėl Jono Noreikos"** įtraukiant redakcijos pastabą, kad (Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 1991 m. gegužės 27 d. pažyma Nr. 8-17228 reabilitavo Joną Noreika tik dėl nusikalstamos veikos padarymo pagal RTFSR baudžiamojo kodekso 58 str. (Tėvynės išdavimas).

PRIDEDAMA:

1. Publikacija Bernardinai.lt - "Karo istorikas V. Rakutis: „Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tampa pralaimėjimu";
2. 1989 LTSR įstatymas dėl asmenų nuteistų už kaikurias veikas reabilitavimo;
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1991 m. gegužės 27 d. pažyma Nr. 8-17228;
4. Atstovavimo sutarties nuorašas

Pagarbiai
Advokatas Rokas Rudzinskas

2020 11 12 Rasa Baškienė
bernardinai.lt
Vidutinis skaitymo laikas: 8 min

Karo istorikas V. Rakutis: „Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tampa pralaimėjimu“

Valdas Rakutis. Ievos Budzeikaitės nuotrauka.

Pastaraisiais metais suaktyvėjo diskusijos ir ginčai dėl kontroversiškų Lietuvos istorijos momentų, ypač dėl lietuvių dalyvavimo Holokauste. Matome bandymų apkaltinti tokia veikla garsius mūsų partizaninio pasipriešinimo vadus – tokius kaip A. Ramanauskas-Vanagas ar Juozas Lukša-Daumantas.

Karo istorikas, išrinktasis LRS narys prof. dr. VALDAS RAKUTIS, paklaustas, kodėl tikslingai juodinami iškilūs Lietuvos žmonės, atsako, kad vyksta informacinis karas, kurį Lietuvai primeta priešiškos jėgos: „Istorijai tapus kovos lauku pasirinkimas nekariauti tampa pralaimėjimu“.

Kam yra naudinga juodinti Lietuvai nusipelniusius žmones ir kodėl?

Natūralu, kad tai naudinga Lietuvos priešams ar tam tikrų žmonių interesams – pirmiausia Rusijai ar jos valdomam pasauliui, kurio tikslas yra Lietuvos diskreditavimas. Žinoma, tas naratyvas apie lietuvių dalyvavimą Holokauste yra labai naudingas, kadangi diskredituoja 1941-ųjų Birželio 23-iosios sukilimą, nes jame, anot minėtųjų nedraugų, dalyvavo „žydšaudžiai“. Šiais laikais tas žydiškasis naratyvas itin svarbus pasauliui, ypač JAV, taip pat Antrajame pasauliniame kare dalyvavusioms valstybėms, laimėjusioms šį karą. Tad būtų keista, jei tokiu faktu nebūtų naudojamasi.

Mums kyla didžiausias pavojus, kuomet mes patys kai ko nežinome ir esame linkę kvailai priešintis arba skubėti su viskuo sutikti. Tai yra mūsų silpnybė. Kai kurių dalykų iki galo nežinome ar nesugebame žinių tinkamai paskleisti, tuomet mūsų priešai į krūvą suplaka kelis dalykus. Tad tas temas galėtume išskirti į kelis lygius. Pirmasis: kodėl žydai užima prosovietinę poziciją ir ar jie ją užima? Mes to nežinome, nes netyrėme. Žinome, kad NKVD turėjo atramą tarp nemažo skaičiaus žydų tautybės asmenų – o tai pasitarnavo nacistinės Vokietijos propagandai. Bet tą reikėtų ištirti ir atsakyti į klausimą, kiek žydų kolaboravo su sovietais, nes ne visi tokie buvo. Žydai buvo verslo žmonės, turėję daug privačios nuosavybės, tad sovietų atėjimas jiems buvo tragedija. Bet kadangi kitoje pusėje juos žudė ir jau 1939 m. jie apie tai žinojo, tai jie pasirinko tą pusę, kuri garantavo jų išlikimą. Tad pirmas uždavinys būtų ištirti, kiek realiai žydai kolaboravo su sovietais.

Antra tema yra antisovietinio pasipriešinimo suplakimas su Holokaustu Birželio 23-iosios sukilimo metu. Žuvusieji dažnai buvo laidojami tose pačiose vietose, bet šis reiškinys turi du lygius, kuriuos reikėtų atskirti. Pavyzdys būtų Holokausto aukų kapai, kuriuose palaidoti sovietų kolaborantai, tarp jų ir ne žydų tautybės asmenys. Ir tai yra masinis reiškinys, apie kurį sužinojau iš Klaipėdos universiteto doktorantės. Lietuvos laikinosios vyriausybės įsakymu sukilimo metu žydus šaudė kaip kolaborantus. Kolaborantus šaudė ir Lietuvos partizanai, ir tai nėra laikoma nusikaltimu. O 1941-ųjų liepos viduryje prasidėjo Holokaustas, kurio metu buvo naikinami žydai kaip tauta. Čia yra ta silpnoji vieta, į kurią gali įsimesti klaidų ir gali būti formuojamos nuomonės. O mes nesame pasiruošę atsakyti į tokius klausimus.

Ar Lietuvoje pakanka istorinių tyrimų apie Birželio 23-iosios sukilimą, kurie mums leistų patiems, be svetimų valstybių įtakos įvertinti skaudžiausius mūsų istorijos puslapius?

Manyčiau, kad, kalbant apie Birželio 23-iosios sukilimą, daug padaryta, bet daug ir nepadaryta, bet svarbiausia, jog neturime užsakymo iš valstybės. Mes išvis neturime valstybės užsakymų, tad, būdamas Seimo narys, rengiuosi tuo užsiimti. Manau, kad šis sukilimas nepakankamai ištirtas, daug praleista laiko perniek, apklausiant liudininkus, nors galima kai ką atlikti. Dar viena bėda – tendencingi tyrimai. Šaltiniai, kuriais remiamasi, labai pavojingi, nes kai kurios žinutės atsiranda, tarkime, 1978-aisiais metais Pietų Afrikoje. Ir kiek patikimi tokie tyrimai, paremti tokiais šaltiniais? O kažkokio žmogaus atsiminimais remiamasi atliekant tarptautinius tyrimus. Galiu pateikti konkretų pavyzdį. Sakoma, kad Kauno VIII fortas pastatytas ant žydų antkapių. Nieko panašaus nebuvo, ten nevyko Holokaustas, Antrojo pasaulinio karo metu žmonės toje vietoje ganė karves. Atsiminimai, rašyti praėjus keliems dešimtmečiams, pilni klaidų ir netikslumų, jeigu ne tyčia sekamų pasakų. Remdamasis nepatikimais šaltiniais gali nupiešti bet ką.

Esate sakęs, kad šiuolaikiniai istoriniai tyrimai patenka į informacinio karo lauką. Kaip siūlytumėte su tuo kovoti? Kokią funkciją čia turėtų atlikti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, sulaukiantis tam tikro puolimo dėl neva neteisingos istorinių faktų interpretacijos? Ko, jūsų nuomone, reikėtų, siekiant nepralaimėti dezinformacinio karo, kuriame tikslingai juodinami mūsų iškilūs žmonės?

Problemų kyla dėl šaltinių, kuriais remiamės. Kažin, ar galime labai rimtai vertinti sovietų šaltinius, kuriuose užfiksuoti kankinimais išgauti prisipažinimai. Partizanų atsiminimai, kurių yra gausu, dar per mažai naudojami moksliniuose tyrimuose, nes tie šaltiniai fragmentiški, ne iki galo išlikę.

Esu Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro ekspertinės komisijos narys ir matau, kad šis centras net metodikos nėra parengęs atlikti tokius tyrimus, kuriuose, natūralu, atsiranda ir subjektyvumo. Ne visada galima tą tikrąją teisybę ištraukti, nes tų laikų šaltiniais absoliučiai pasitikėti negalima. Kankinami žmonės apkaltindavo tuos, kurių nebuvo šalia, nes vis tiek ką nors apkaltinti reikia, arba, save slėpdami, kaltę vertė ant kitų.

Informacinio karo akivaizdoje reikėtų išskirti du dalykus: tikruosius mokslinius tyrimus, kurie remiasi vienokia ar kitokia metodologija, bei informacinį padalinį, kuris atsakinėtų į tas priešo skleidžiamas žinutes. Mat tai ne visai istoriko veikla, greičiau tai būtų informacinio karo žaidėjo darbas. Tai lyg futbolo aikštė, kurios vienoje pusėje laksto, tarkim, Lietuvą apjuodinti siekianti komanda, o mes betonuojame stulpus, siekdami apsisaugoti, leidžiame įstatymus ar nutarimus, kurie mums patiems trukdo lakstyti. Tad reikėtų komandos, kuri gebėtų žaisti su priešininko komanda. Tai turėtų būti informacinio karo specialistai, žinantys, kaip atsiranda informacinio karo konstruktai, kaip kuriami nauji, o kaip kai kurie perkeliami iš visai kito kampo, naudojant tas pačias nuotraukas ar klišes. Informacinio karo specialistas nustatytų, kur yra melagiena (feikas), o kur yra mokslo objektas, kur reikalingi tyrimai, kur tikrai svarbios sunkiais laikais atsiradusios psichologinės stresinės situacijos, kurioms tirti reikia pasitelkti sudėtingesnį instrumentarijų, skirtingų sričių specialistų.

Ar mes turime tokių specialistų?

Turime, bet ne šiame centre (Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras, – red. past). Pats centras priešinasi tokioms idėjoms, nes bijo, kad juos pavers informacinio karo žaidėjais, tokiais, kuriems būtų pasakoma, ką reikia pasiekti, ir ieškoti tam įrodymų. Aš jiems siūliau nesipriešinti, o atskirti skirtingus darbus. Centras, jo moksliniai padaliniai turėtų užsiimti tikrais tyrimais ir niekas negalėtų jam nurodyti, kokį rezultatą reikia pasiekti. Bet reikalingi ir specialistai, kurie sugebėtų atskirti propagandą ir gebėtų „žaisti“ tuos primetamus žaidimus. Tie skyriai turėtų veikti vienas šalia kito.

Lenkijoje yra Tautos atminties institutas, kuris užsiima tokiais dalykais. Ne visiems jis patinka, kai kas skundžiasi laisvės ribojimu, bet taip kalbantieji nežino situacijos. Istorijai tapus kovos lauku, pasirinkimas nekariauti tampa pralaimėjimu. Kaip galima įrodyti, kad melas, nupieštas iš nieko, yra melas? Informacinio karo aplinkoje mes irgi turime kariauti.

Kaip šis centras, garsėjantis itin mažais atlyginimais, galėtų pritraukti specialistus?

Žmonės mėgsta pašnekėti apie problemas, bet jų nespręsti. Jei vyksta informacinis karas, jam reikėtų skirti lėšų kaip karui. O jų mes neskiriame. Jei kitoje pusėje sukasi tarkime 5 ar 20 milijonų, neturėdamas net 50-ies eurų tu nieko nepadarysi.

Kodėl mes tų lėšų neskiriame?

Dėl to, kad nesuprantame. Pirmiausia to pavojaus nesupranta tauta. Ilgą laiką nesupratome švietimo svarbos, rūpinomės verslu ir teise. Valstybė turi būti harmoningai vystoma. Mokytojo alga turi būti susieta su BVP, kitaip nieko nebus. Mes panašūs į baidarės irkluotojus, kurie vis atsitrenkia į vieną ar kitą krantą, užuot laikęsi srovės vidurio.

Ne vienas kalbintas Lietuvos istorikas yra skundęsis, kad mūsų istoriją nuolat savinasi kitos šalys: Lenkija, Baltarusija, Rusija. Kodėl taip vyksta? Ar Lietuvos valstybė pakankamai skiria lėšų istoriniams tyrimams? Esate minėjęs, kad kai kurie Jūsų kolegos, gaunantys finansavimą iš Lenkijos, jau ir mąstyti pradeda kaip lenkai.

Negalėčiau teigti, kad lenkai tikslingai savintųsi mūsų istorijos momentus, bet tai atsiranda natūraliai, nes mes ilgą laiką patys dalies savo istorijos buvome išsižadėję. Jei bendrauji su tais žmonėmis, atsiranda požiūrių vienybė, tad istorikai turi dalyvauti tarptautiniuose tyrimuose, komisijose, o mes tam skiriame nepakankamai dėmesio ir dar norime uždaryti kokį Istorijos institutą ar sujungti kelis institutus į vieną. Lenkai supranta, kuo svarbus nacionalinis naratyvas, kuris yra gilus ir mažai keičiasi. Mes tokio naratyvo esmės nesuprantame ir tą paliekame istorikams, tačiau tai nėra vien istorikų reikalas. Lenkijoje tuo rūpinasi Istorinės atminties institutas ir Bažnyčia. Jei toks Tomaševskis pabandytų Lenkijoje taip kalbėti, kaip jis kalba čia, per dieną jis būtų „suvalgytas“. Ir tą padarytų kunigas sakykloje. Ten nėra „palauk“, visuomenė ten mobilizuojasi itin greitai. Lenkai nuolat užsiima savo nacijos kūrimu, o mums tai neatrodo savaime suprantama. Tam reikia skirti lėšų, ruošti mokytojus. Kariuomenėje rengėme seminarą mokytojams apie nacionalinį naratyvą – jie sakė, kad pirmą kartą gyvenime girdi tokį dalyką. Valstybė turi paaiškinti savo piliečiams, kodėl ją reikia ginti. Jei to nebus, piliečiai jos negins.

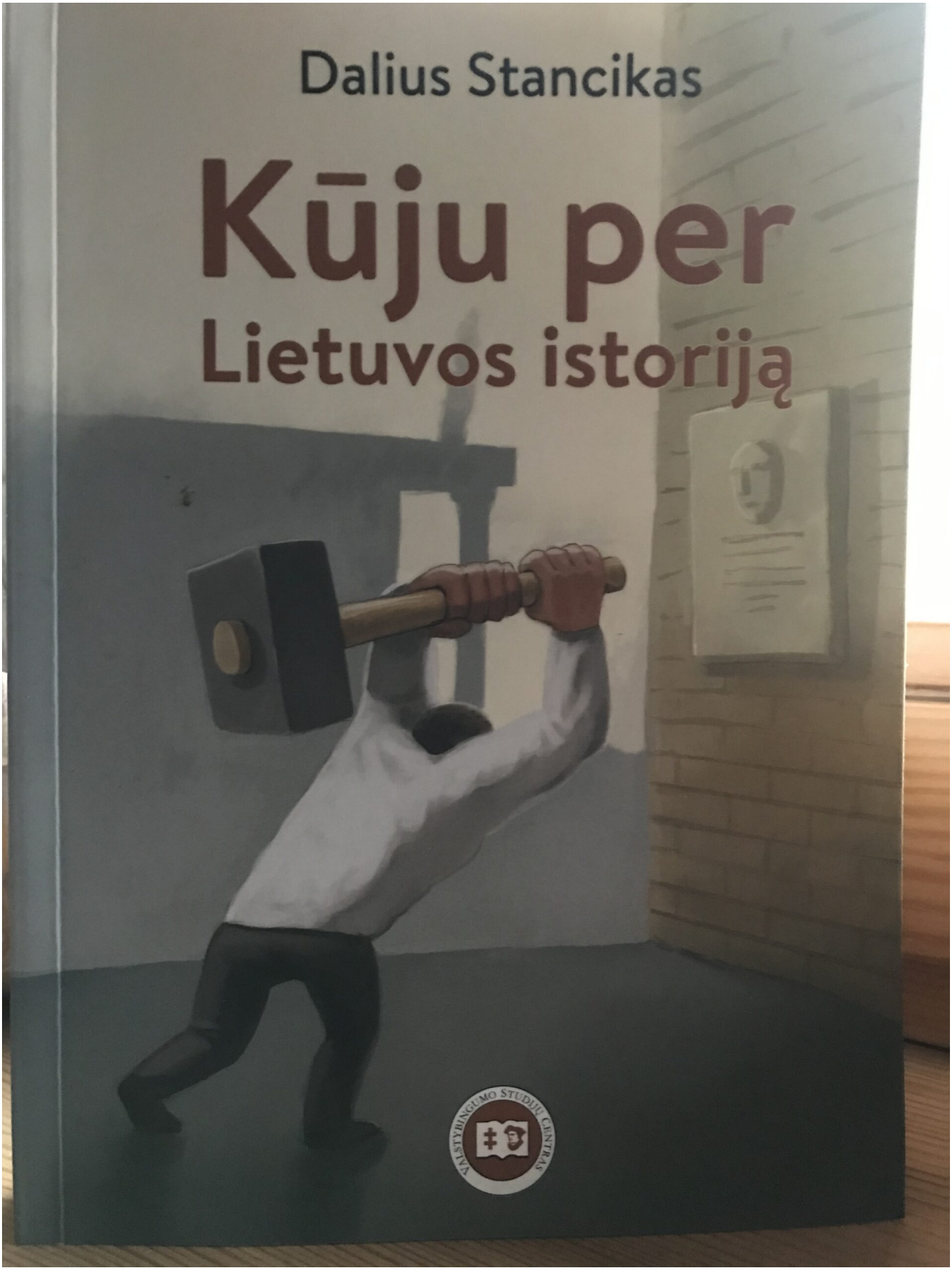

„Kūju per Lietuvos istoriją“. Dalius Stancikas. Valstybingumo studijų centras, Vilnius, 2020.
Rasos Baškienės nuotrauka

Šią vasarą pasirodė D. Stanciko knyga „Kūju per Lietuvos istoriją“, apie kurią savo recenzijoje jūs taip atsiliepiate: „Ši knyga – tai rimtas ir savalaikis atsakas į bandymą diskredituoti

Lietuvos valstybę ir lietuvių tautą Vakarų visuomenių akyse, išnaudojant jautrią ir skausmingą XX a. įvykių seką ir jos atmintį. Šis jau kelis dešimtmečius vykdomas mūsų šalies ir visuomenės puolimas sulaukė rimto faktų ir mokslinių argumentų atsako. Autoriai labai subtiliai ir argumentuotai pateikė Lietuvos okupacijų specifiką ir išskirtinumą, vidinę veiksmų logiką, išpainiodami sudėtingą įvykių kamuolį taip, kad galima būtų paaiškinti ne tik specialistams, bet ir platesnei visuomenei, pasitelkti kaip šaltinį mokyklose.“ Bet kai kurie istorikai knygos autorių laiko barbaru, nes jis nėra istorikas. Tad kaip čia yra su tais istorikais: Vasario 16-osios aktą irgi surado mėgėjas, o ne istorikas.

Knyga paliečia ne vien istoriją. Vyksta informaciniai karai, kuriuose egzistuoja gyvoji atmintis, kuria operuojama kasdieniame gyvenime, ir tai nėra tik istorikų veikimo laukas. Tai specialiai veiklai galima priešpriešinti irgi specialią veiklą, ką ir padarė knygos autoriai, pabandę paaiškinti, kodėl taip vyksta. Kodėl kliūva A. Ramanauskas-Vanagas, o nekliūva konkretūs žydų naikinimo batalionų vadai? Tie, kurie šaudė žmones. Jų pavardės žinomos. Tad gal tikslas ne toks? Gi matome, kad tikslingai pasirenkama menkinti mūsų nacionalinius herojus. Kone prie kiekvieno surasime pastangas jį apjuodinti. Ir tai jau ne vien istorija, bet tikslingas puolimas. Galime palyginti su tikruoju karu, kai puolamos silpniausios vietos. Šiuo atveju puolamas mūsų nacionalinis naratyvas, pasitelkiant silpnas vietas.

Šios knygos pasirodymas yra tam tikra kontrveikla, atskleidžiant tą puolimą, parodant, kodėl būtent tokie herojai puolami. Ir tai yra knygos pliusas, nes mes esame linkę arba nusileisti, arba neigti. Nė vienas tų kelių neduoda jokio rezultato, o ši knyga jį duoda. Ar tai yra istorija? Iš dalies – taip, bet kartu tai yra atsakymas.

Kodėl ši knyga vadinama nepolitkorektiška? Mūsų istorikai, nuvertindami save, linkę nekelti kai kurių klausimų, nes tai neskanu. Paminėčiau E. Jovaišos darbus apie aisčius, rodančius kitokią baltų kilmės teoriją, kuo labai pasipiktino lenkai. Bet manyčiau, kad nereikia nurašyti šių knygų, nes jose remiamasi kai kuriais labai stipriais tyrimais. Manau, kad patys jaučiamės per silpni, įsivaizduodami, kad „anie geriau žino“. Turiu omenyje savo bičiulį a. a. Gediminą Lesmaitį, su kuriuo dažnai ginčydavomės. Klausdavau, kodėl jis mano, kad lenkai žino geriau? „Bet jie lenkai, jų istoriografija sena...“ Aš atkirsdavau, kad svarbu žiūrėti, kas parašyta. Lenkai turi savo požiūrį, nes jie lenkai, bet mes neturime jų požiūrio painioti su savo požiūriu. Paskaitykite, kaip jie vertina Vilniaus krašto okupaciją ir Želigovskį. Sako, neblogai padirbėjo. Tad šiuo klausimu mes nesutarsime.

Valdas Rakutis. Vilmanto Raupelio nuotrauka

Kaip vertinate Vilniaus politikų veiksmus, keičiant K. Škirpos gatvės pavadinimą ar atminimo lentelės Jonui Noreikai-Generolui Vėtrai nuėmimą? Šie asmenys buvo apkaltinti kolaboravimu su naciais, tuo tarpu Stalino saulės nešėjo kolaboranto P. Cvirkos paminklas tebestovi Vilniaus centre, o vilniečiai savo mokesčiais išlaiko Venclovų namus-muziejų su ekspozicija, skirta švietimo komisarui Antanui Venclovai.

Man keista, kad Vilniaus miesto valdžios veiksmai nesulaukė atsako iš Lietuvos vyriausybės. Tai yra valstybinio lygmens klausimai. Žinau apie pastangas pastatyti paminklą Pilsudskiui Maišiagaloje. O šis personažas labai kontroversiškas naujausioje Lietuvos istorijoje ir jam mūsų Lietuvoje neturėtų būti statomi paminklai, nes šis žmogus norėjo sunaikinti Lietuvą. Tiksliau, Vasario 16-osios Lietuvą, Lietuva kaip Lenkijos dalis juk jo ir kitų lenkų vizijoms netrukdė. Ne veltui Liubline būtent Pilsudskio paminklas yra pagrindinis Lietuvių aikštės akcentas...

Įdomu? Prenumeruokite naujienlaiškį ir skaitykite mus kasdien

Jūsų el. pašto adresas REGISTRUOTIS

Susipažinau su taisyklėmis

Kadangi yra išteisinantis LR Aukščiausiojo Teismo sprendimas dėl Jono Noreikos, tai Vilniaus m. savivaldybė negali pati sau prisiimti teismo vaidmens ir vienašališkai organizuoti smurto akcijų. Tai, kad tokia veikla susilaukė simbolinio pasmerkimo, rodo mūsų valstybės negebėjimą susitvarkyti su tam tikrais savivaldybės ar atskirų asmenų veiksmais. Valstybė turi ginti žmones, kurie daug dėl jos padarė, jeigu jie netapo sąmoningais nusikaltėliais. Mes smerkiame 1926 metų perversmą ir jo organizatorius, tuo tarpu lenkai ir toliau garbina jau minėtą Juzefą Pilsudskį. Jis juk taip pat organizavo perversmą, ir dar kruvinesnį nei Lietuvoje. Tai kaip čia yra? Nes yra įvertinami Pilsudskio nuopelnai Lenkijos valstybės atkūrimui. Tai kodėl mes vienaprasmiškai pasmerkiame Kazį Škirpą, nors jis nieko nežudė? Žinoma, gyvenant nacių laikais Berlyne formuluotės gali būti keistos šiandienio lietuvio ausiai, bet žmonės savo gyvenamojo laikotarpio pasirinkti negali. O gal čia ne mūsų naratyvas?

Kalbant apie kolaboravimą galiu pasitelkti tokį klausimą: ar moteris, skalbusi esesininkų marškinius, dalyvavo Holokauste? Lyg ir dalyvavo, bet ar už tai ją galime kaltinti? Yra to kolaboravimo lygmenys, kuriuos mes turėtume atskirti, nes kitaip vokiečiai turėtų sušaudyti visą savo generaciją. Tačiau kolaboravimą jie vertino kaip aktyvų ir kaip pasyvų. Reikėtų tokių dalykų nesuplakti į vieną krūvą, nes kiltų klausimų, kaip reikėjo žmonėms išgyventi sovietmečiu? Vienas dalykas būti spaliuku, kitas – aktyviu komunistu.

Vilnius buvo sovietinės Lietuvos sostinė, ir tie sovietinės valdžios žmonės niekur nedingo, visokiais būdais stengdamiesi išlikti ir formuoti tam tikras nuostatas. Turime atrasti jėgų ir ryžto ginti savo idėjas ir vertybes, tačiau turime tai daryti gerbdami teisybę, istorinius faktus ir kitaip manančiuosius.

Susiję:

RASA BAŠKIENĖ

8 MIN

Istorikas S. Jazavita: pasigendu blaivaus požiūrio į Kazio Škirpos asmenybę

DONATAS PUSLYS

5 MIN

Istorikas: istoriją Maskva traktuoja kaip įrankį siekdama savo geopolitinių užmačių

KRISTINA TAMELYTĖ

8 MIN

Istorikas T. Snyderis: kuo daugiau žinome apie praeitį, tuo laisvesni esame

VYTAUTAS RAŠKAUSKAS

7 MIN

Apie lietuvių riterius parašęs istorikas N. Černiauskas: būkime atviri kiekvienam savo istorijos puslapiui

Holokaustas | Rasa Baškienė | Lietuvos istorija | Birželio 23-iosios sukilimas | Valdas Rakutis | Informacinis karas | Istoriniai tyrimai | Dalius Stancikas | „Kūju per Lietuvos istoriją“

1 komentaras Rikiuoti pagal: **Seniausi**

Rašyti komentarą...

Gaudentas Aukštikalnis

Puikus straipsnis.Pagaliau atsiranda naujų jėgų ir tarp istorikų.

Patinka · Atsakyti · 5 · 1 sav.

Facebook komentarų įskiepis

LIETUVOS TARYBŲ SOCIALISTINĖS RESPUBLIKOS
Į S T A T Y M A S

PATVIRTINTI LIETUVOS TSR AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS PREZIDIUMO ĮSAKUS DĖL ASMENŲ, NUTEISTŲ UŽ KAI KURIAS VEIKAS, REABILITAVIMO

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausioji Taryba n u t a r i a:

Patvirtinti Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1989 m. liepos 28 d. įsaką „Dėl asmenų, nuteistų už kai kurias veikas, reabilitavimo“, taip pat 1989 m. rugpjūčio 25 d. įsaką, kuriuo buvo naujai išdėstytas 1989 m. liepos 28 d. įsako pirmojo straipsnio „b“ punktas.

Atsižvelgus į vienuoliktojo šaukimo Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos tryliktojoje sesijoje padarytus pakeitimus bei papildymus, 1989 m. liepos 28 d. įsaką „Dėl asmenų, nuteistų už kai kurias veikas, reabilitavimo“ išdėstyti taip:

„Siekdamas atkurti istorinį teisingumą, pasiremdamas lietuvių tautoje išsaugotu pokario metų laikotarpio vertinimu ir vadovaudamasis humanizmo idealais, Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas n u t a r i a:

1. Reabilituoti asmenis, nuteistus arba įkalintus neteismine tvarka:

a) už veikas, numatytas galiojusio Lietuvos TSR teritorijoje RTFSR baudžiamojo kodekso 58 straipsnyje, jeigu jos nesusijusios su žudynėmis, teroristiniais aktais, plėšikavimu, talkininkavimu hitlerininkams vykdytose civilinių žmonių žudynėse, taip pat už veikas, numatytas šio Kodekso skirsnyje „Nusikaltimai valdymo tvarkai, itin pavojingi TSR Sąjungai“, išskyrus 59^{3}, 59^{3d}, 59^{3e}, 59^{5} ir 59^{9} straipsniuose numatytas veikas;

b) už atsisakymą ar vengimą karo meto sąlygomis mokėti mokesčius ar vykdyti prievoles, už mokesčių ir privalomojo ančdėlinio draudimo rinkliavų nemokėjimą nustatytu laiku, už atsisakymą vykdyti prievoles, bendravalstybines užduotis ar atlikti darbus, turinčius bendravalstybinę reikšmę, už savitarpio susitarimu organizuotų apmokestintinų ar apskaitytinų daiktų kiekio slėpimą ar netikrą parodymą pagal galiojusio Lietuvos TSR teritorijoje RTFSR baudžiamojo kodekso 60, 61 ir 62 straipsnius;

c) už antitarybinę agitaciją ar propagandą, kuria buvo siekiama susilpninti Tarybų valdžią pagal Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso 68 straipsnį, taip pat už veikas, numatytas šio Kodekso143 straipsnyje.

2. Šio įsako 1 straipsnis taikomas tų asmenų atžvilgiu, kurie buvo nuteisti arba represuoti neteismine tvarka Lietuvos TSR teritorijoje.

3. Šio įsako vykdymą ir reabilitavimo pažymų išdavimą pavesti:

a) nuteistų asmenų atžvilgiu – Lietuvos TSR aukščiausiajam teismui;

b) asmenų, įkalintų neteismine tvarka, atžvilgiu – Lietuvos TSR prokuratūrai“.

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Pirmininkas
V. ASTRAUSKAS
Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Sekretorius
L. SABUTIS

Vilnius, 1989 m. rugsėjo 29 d. Nr. XI-3243

Lietuvos Mokslų Akademijos Biblioteka
GAUTA
2015 m. 11 mėn. 06 d.
Nr. SR-199

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Biudžetinė įstaiga, Gynėjų g. 6, LT-01109 Vilnius, tel. (8 5) 261 0560, faks. (8 5) 261 6813, El. p. lat@teismas.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602032

Lietuvos mokslų akademijos
Vrublevskių bibliotekos direktoriui
dr. Sigitui Narbutui

2015-11-04 Nr. 8P-65
į 2015-09-23 Nr. SR-184

DĖL JONO NOREIKOS REABILITAVIMO

Atsakydami į Jūsų raštą, informuojame, kad Jonas Noreika, Baltraus s., gimęs 1910 m., yra reabilituotas baudžiamojoje byloje Nr. 9792/3, remiantis LTSR 1989 m. rugsėjo 29 d. Įstatymu, kuriuo patvirtinti Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakai dėl asmenų, nuteistų už kai kurias veikas, reabilitavimo (Vyriausybės žinios, 1989, Nr. 39-370).

PAGRINDAS. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 1991-05-27 pažyma Nr. 8-17228.

Baudžiamųjų bylų skyriaus pirmininkas Jonas Prapiestis

Vilija Brazlauskaitė, (8 5) 262 9919, el. paštas: v.brazlauskaite@lat.lt

Kopija tikra.

Direktorius
Sigitas Narbutis

2015.11.06

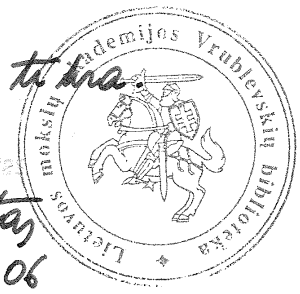

LIETUVOS RESPUBLIKOS
AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

444-2

Bylos Nr. 9792/3 tomų 4

Vilnius, Lentpjūvių 24
Tel. 61-05-60

1991 05 27 Nr. 8-17228

P A Ž Y M A

Remiantis Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos 1989m. rugsėjo 29 d. Įstatymu "Dėl asmenų, nuteistų už kai kurias veikas, reabilitavimo", šioje byloje yra reabilituoti šie asmenys:

1) Noreika Jonas, Baltraus 1910m.
2) Gorodeckis Stasys, Kosto 1915m.
3) Lukauskaitė-Poškienė Ona, Stasio 1906m.
4) Juodelis Petras, Antano 1909m.
5) Šerkšnas-Laukaitis Zigmas, Juozo 1924m.
6) Jānulevičius Alfonsas, Juozo 1922m.
7) Ašmenskas Viktoras, Antano 1912m.
8) Masiulis Petras, Baltraus 1894m.
9) Masiulis Tadas, Petro 1929m.
10) Voicekauskienė Julija, Motiejaus 1897m.
11) Boruta Kazys, Kazio 1905m.
12)
13)
14)
15)
16)
17)
18)
19)
20)
21)
22)

pavaduotojas

Kopija tikra:

Direktorius
Sigitas Nakl...

Vartutas
2015.11.06

Lietuvos Mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

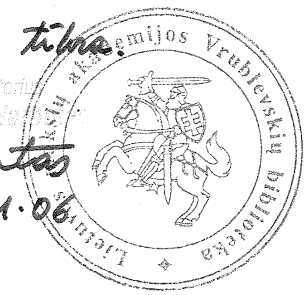

1. LIETUVOS YPATINGASIS ARCHYVAS	Fondo Nr. K-1
	Apyrašo Nr. 58
	Bylos Nr. 9792/3
	Lapo Nr. 444-1